12.10.2018
Oikeusministeriö

OIKEUSMINISTERIÖN VASTAUKSET EDUSKUNNAN KUNTA- JA TERVEYSJAOSTON 27.9.2018 KOKOUKSESSA HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ (HE 123/2018 vp) EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2019 ESITETTYIHIN KYSYMYKSIIN

Oikeusministeriö antaa seuraavat vastaukset kunta- ja terveysjaostolle jaoston 27.9.2018 kokouksessa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019 esitettyihin kysymyksiin.

1.) ***Kysymys:*** *Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön suunnittelun kriminalisoiminen. Mitä hallitus aikoo tehdä, jotta rikoslain törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmisteluun lisättäisiin seksuaalirikokset tai ainakin törkeä raiskaus, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö/lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö.*

Oikeusministeriön vastaus (Lainsäädäntöneuvos Ville Hinkkanen, puh. 0295 150 165): Rikosten valmistelusta säädetään rikoslaissa eri tavoin. Tietyt rikokset ovat niin sanottuja varsinaisia valmisterikoksia, jolloin rikosnimikkeestä tai tunnusmerkistöstä ilmenee selvästi käsite valmistelu tai rikoksen tekemisestä sopiminen. Niin sanottujen välillisten valmistelukriminalisointien tunnusmerkistössä ei puolestaan mainita valmistelua, mutta kysymys on tosiasiallisesti tiettyjen valmistelutoimien rangaistavuudesta.

Kysymyksessä viitattu säännös törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta (21 luvun 6 a §) lisättiin rikoslakiin vuonna 2013. Lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten valmistelu säädettiin kuitenkin rangaistavaksi jo vuonna 2011 lisäämällä rikoslakiin säännös lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin (20 luvun 8 b §).

Vaikka rikoksen nimikkeessä ei mainita valmistelua, ilmenee säännöksen perusteluista, että tarkoituksena oli nimenomaisesti säätää rangaistavaksi sellainen lapsen seksuaalisen hyväksikäyttörikoksen valmistelu, joka ei ole edennyt vielä yrityksen asteelle (HE 282/2010 vp, s. 69/II). Säännöksen soveltaminen ei edellytä tapaamista tai edes tapaamisesta sopimista, vaan rangaistavaa on jo kanssakäymisen ehdottaminen (s. 106/II).

Säännöksellä pannaan täytäntöön lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (SopS 88/2011) 23 artiklan määräykset. Artiklan mukaan sopimusosapuolten on säädettävä rangaistavaksi ehdotus tavata lapsi tarkoituksena tehdä häntä vastaan hyväksikäyttörikos, jos tätä ehdotusta on seurannut sellaiseen tapaamiseen johtavia olennaisia toimia. Hallituksen esityksestä ilmenee, että kansallinen sääntely ulottuu yleissopimusta pidemmälle.

Koska lapsiin kohdistuvat raiskausrikokset täyttävät myös lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistön, sovelletaan houkuttelua koskevaa säännöstä myös tällaisten raiskausrikosten valmisteluun. Vakavaa väkivaltaa sisältävien seksuaalirikosten valmisteluun voidaan lisäksi tietyin edellytyksin soveltaa törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelua koskevaa rangaistussäännöstä.

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön valmistelun osalta voidaan lisäksi todeta, että eräät valmistelutoimet täyttävät seksuaalipalvelujen nuorelta ostamisen yrityksen (rikoslaki 20

luku 8 a § 3 momentti), parituksen tai törkeän parituksen (9 ja 9 a §) tai sukupuolisiveellisyyttä loukkaaviin kuviin liittyvän rikoksen (17 luku 18 §, 18 a § ja 19 §) tunnusmerkistön.

Selvyyden vuoksi on syytä todeta, että oikeusministeriö ei voi ottaa kantaa lain soveltamiseen yksittäistapauksissa.

2.) ***Kysymys:*** *Hämeenlinnan naisvankilan uudistamishankkeen viivästyminen. Mistä johtuu, että Hämeenlinnan vankilan uudistaminen on kestänyt niin pitkään kansainvälisistä velvoitteista huolimatta (paljusellit).*

Oikeusministeriön vastaus (Osastopäällikkö Arto Kujala, puh. 0295 150 408): Valtioneuvoston 4.4.2012 kehyspäätöksessä oli 2,5 milj. euron lisäys vuodelle 2016 Hämeenlinnan vankilan ja Helsingin vankilan perusparannushankkeisiin. Lisäyksellä pyrittiin siihen, että hallitusohjelman tavoite paljusellien poistamiseksi kyetään toteuttamaan. Tavoitteena oli, että Hämeenlinnan vankilan peruskorjaus olisi kokonaisuudessaan valmistunut vuoden 2017 aikana.

Suunnitteluvaiheessa havaittiin, että Hämeenlinnan vuonna 1972 rakennetun vankilan huonon kunnon ja energiatehottomuuden takia peruskorjaus muodostuisi arvioitua kalliimmaksi toteuttaa (noin 60 milj. euroa). Peruskorjauksella ei kyettäisi poistamaan rakenteellisia epäkohtia tai vastaamaan lainkaan uusiin toiminnallisiin tarpeisiin. Peruskorjauksen jälkeenkin henkilökunnan työaikaa olisi kohdistunut liikaa rakenteisiin, vankien tosiasiallinen aktivointimahdollisuus ei olisi parantunut ja tilankäyttö olisi ollut edelleen tehotonta. Hämeenlinnan peruskorjauksen osalta päätettiin etsiä vaihtoehtoista, kokonaistaloudellisesti järkevämpää toteutustapaa.

Tänä vuonna valmistuneen hankesuunnitelman mukaan Hämeenlinnan uudisrakennukseksi on suunniteltu moderni 100-paikkainen suljettu naisvankila Hämeenlinnan vankilan nykyiselle tontille. Uusi naisvankila on tarkoitus ottaa käyttöön syksyllä 2020. Hankeen investointikustannukset ovat 34,1 milj. euroa. Uuden vankilan toiminta rakentuu naisvankien tarpeisiin. Naisvankien kuntouttaminen ja valmentaminen rikoksettomaan elämään onnistuu paremmin yksikössä, jonne ei sijoiteta lainkaan miesvankeja. Tämä parantaa myös arjen sujuvuutta ja vankilaturvallisuutta. Uudessa vankilassa tavoitteena on, että kaikki vangit saataisiin aktivoitua toimintaan, joka pitää sisällään mm. opiskelua, siviiliin valmentavaa työtä sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutusta. Uuden tekniikan mahdollisuudet mm. opiskelussa, arjen toiminnassa ja yhteydenpidossa omaisiin pyritään hyödyntämään nykyistä paremmin.

Vuonna 2012 oli käytössä 222 paljuselliä (Mikkelissä 26, Helsingissä 73 ja Hämeenlinnassa 123). Mikkelin ja Helsingin osalta vessattomista selleistä on päästy kokonaan eroon. Hämeenlinnassa on paljusellejä tällä hetkellä käytössä vielä 21.

3.) ***Kysymys:*** *Raskaana olevien naisten irtisanomissuojan vahvistaminen. Millä tavoin irtisanomissuojaa voitaisiin vahvistaa?*

Oikeusministeriön vastaus (Neuvotteleva virkamies Johanna Hautakorpi, puh. 0295 150 018): Asia kuuluu työ- ja elinkeinoministeriölle (työsopimuslaki) ja sosiaali- ja terveysministeriölle (tasa-arvolaki).

4.) ***Kysymys:*** *Tietosuojavaltuutetun toimiston määrärahat. Miten tietosuojavaltuutetun toimistolle budjetissa osoitetut määrärahat käytetään? Ovatko määrärahat riittävät?*

Oikeusministeriön vastaus (Budjettineuvos Miika Snellman, puh. 0295 150 126): Vuosia 2017−2020 koskevassa kehyksessä tietosuojavaltuutetulle on lisätty EU:n tietosuojauudistuksen toimeenpanoon 80 000 euroa vuodesta 2017 alkaen, vuosia 2018−2021 koskevassa kehyksessä tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanoon 150 000 euroa vuodelle 2018 ja 200 000 euroa vuodesta 2019 lukien, vuoden 2018 talousarviossa tietosuoja-asetun täytäntöönpanoon osoitettiin tämän lisäksi lisärahoitusta 375 000 euroa, joka vuosia 2019−2022 koskevassa kehyksessä lisättiin kehykseen myös vuodesta 2019 lukien, lisäksi vuosia 2019−2022 koskevassa kehyksessä lisättiin EU:n tietosuoja-asetuksesta ja -direktiivistä ja Schengenin tietojärjestelmästä johtuviin valvontatehtäviin 805 000 euroa vuodesta 2019 lukien ja tämän lisäksi vuoden 2019 talousarvioesityksessä on 120 000 euron lisärahoitus PNR (Matkustajarekisteritieto) –direktiivistä tietosuojavaltuutetulle aiheutuviin lisätehtäviin. Yhteensä edellä mainitut *lisäykset* ovat vuoden 2019 talousarvioesityksessä 1 580 000 euroa, jossa on lisäystä kuluvaan vuoteen 975 000 euroa vuodessa. Oikeusministeriö on lisäksi kohdentanut kuluvalle vuodelle kertaluonteista määrärahaa hallinnonalan tuottavuusmäärärahamomentilta (25.01.21) tietosuojavaltuutetun verkkosivujen uudistamiseen sekä asianhallinnan prosessien määrittämiseen ja uudistamiseen (80 000 euroa).

Tietosuojavaltuutetun toimiston henkilöstömäärä tulee määrärahalisäyksiä vastaavasti lähes kaksinkertaistumaan vuodesta 2019 lukien. Kun nykyiset toimitilat ovat tehokkaassa käytössä, tietosuojavaltuutettu tarvitsee välttämättä lisätilaa, josta osan tilasta tulee olla korotetun turvatason tilaa. Tavoitteena on, että loppuvuodesta 2019 tietosuojavaltuutetun toimistolle ja tiedusteluvaltuutetulle saataisiin uudet tilat samasta kiinteistöstä. Vuonna 2019 jouduttaneen toimimaan ensimmäiset yhdeksän kuukautta nykyisissä tiloissa sekä väliaikaisissa lisähenkilöstölle hankittavissa lisätiloissa. Tiedusteluvaltuutetun ollessa kyseessä tarvitaan STIII-tason lisäksi myös STII-tason tilaa.

Seuraava tieto tulee julkiseksi, kun VM:n kanta 2019 täydentäväksi talousarvioesitykseksi on allekirjoitettu, mikä tämän hetkisen aikataulun perusteella tapahtuu 29.10.2018 (JulkL 621/1999 6.1 §:n 4 kohta): Oikeusministeriö on 5.10.2018 ehdottanut valtiovarainministeriölle 2019 täydentävään talousarvioesitykseen 250 000 euron lisäystä vuodelle 2019 tietosuojavaltuutetun toimiston ja tiedusteluvaltuutetun toimitilakustannuksiin.

Tämän hetken arvion mukaan edellä mainitut tietosuojavaltuutetulle vuodelle 2019 esitetyt määrärahalisäykset ovat riittävät.

5.) ***Kysymys:*** *Oikeusrekisterikeskuksen resurssiongelmat. Oikeusrekisterikeskus on toiminut vajavaisesti resurssipulan takia. Onko tasokorotusten myötä tilanne parantunut?*

Oikeusministeriön vastaus (Erityisasiantuntija Riitta Marttila, puh. 0295 150 542): Oikeusrekisterikeskuksen taloustilanne on vakautunut. Määrärahan taso lähivuosina on riittävä, kunhan virasto saa hallinnonalan ulkopuolisen toiminnan edellyttämien tietojärjestelmämuutosten toteuttamiseksi tarvittavan välttämättömän erillisrahoituksen.

Oikeusrekisterikeskus on saanut valmiiksi toimintansa ja taloutensa kestävyystarkastelun lähivuosille. Sen perusteella lähivuosien (2019−2021) taloudellinen tilanne on turvattu ja

vuodelle 2022 siirtyvien määrärahojen tason arvioidaan säilyvän tavoitteena asetetussa 8 %:ssa kehyksen määrärahatasosta. Vuodesta 2022 lukien Oikeusrekisterikeskuksen taloudellisen tilanteen arvioidaan heikkenevän, mikä edellyttää taloudellista tilannetta korjaavien toimenpiteiden selvittämistä hallinnonalalla.

Kestävyystarkastelussa ei ole otettu huomioon EU:ssa vielä avoinna olevaa asiaa EU:n jäsenvaltioiden välisten rikosrekisteritietojen vaihdon (ECRIS) laajentamisesta koskemaan kolmansien maiden kansalaisia.

6.) ***Kysymys:*** *Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot. OM:n yhteydessä toimii lapsiasiavaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu, yhdenvertaisuusvaltuutettu, tietosuojavaltuutetun toimisto, Onnettomuustutkintakeskus sekä tiedusteluvaltuutettu. Olisiko säästöjä saavutettavissa esimerkiksi tiloja ja hallintohenkilökuntaa yhdistämällä.? Onko toiminnoissa päällekkäisyyksiä; esimerkiksi tasa-arvovaltuutetun ja yhdenvertaisuusvaltuutetun välillä?*

Oikeusministeriön vastaus (Talousjohtaja Tapio Laamanen, puh. 0295 150 290): Oikeusministeriön näkökulmasta erityisesti yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo liittyvät läheisesti toisiinsa. Tavoitteena on kehittää valvontaviranomaisten hallintorakenteita, jotta riittävä synergia toteutuu. Valtuutettujen tehtävät eivät ole päällekkäisiä. Valtuutetut tekevät keskenään yhteistyötä, mikä voikin parantaa toiminnan tuloksia erityisesti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Ministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten yhteinen tilaratkaisu ja yhteinen hallinnollinen rakenne ovat pohdinnassa ministeriössä. Asiasta käydään keskustelua näiden viranomaisten kanssa. Mahdollisesta asian selvittämisestä päätettäisiin erikseen. Ratkaisuissa otettaisiin huomioon viranomaisten toiminnallinen riippumattomuus. On arvioitavissa, että ratkaisulla olisi saavutettavissa synergiaetuja.

7.) ***Kysymys:*** *Rikoksentorjuntaan osoitetut määrärahat. Rikoksentorjuntahankkeisiin osoitettavat avustusmäärärahat on leikattu minimiin. Mikä tähän on syynä?*

Oikeusministeriön vastaus (Apulaisosastopäällikkö Aarne Kinnunen, puh. 0295 150 580): Pääministeri Kataisen vuoden 2011 hallitusohjelmassa järjestöjen tukia ja jäsenmaksuja leikattiin 10 milj. eurolla koko valtionhallinnossa vuoden 2012 alusta alkaen. Edelleen pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa järjestöjen tukia leikattiin 5 milj. eurolla vuoden 2016 alusta alkaen.

8.) ***Kysymys:*** *Vaalien rahoitus. Vuonna 2019 järjestetään eduskuntavaalit sekä Euroopan parlamentin vaalit ja mahdollisesti vielä maakuntavaalit. Miten vaalien järjestämisen rahoitus hoidetaan?*

Oikeusministeriön vastaus (Vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, puh. 0295 150 128): Kaikkien kolmen vaalin rahoitustarpeet on otettu huomioon vuoden 2019 TAE:ssa momentilla 25.50.20 (Vaalimenot). Talousarvioesityksessä on eduskuntavaalien valmistelumenoihin varattu 15,64 milj. euroa sekä europarlamenttivaalien valmistelumenoihin 15,29 milj. euroa ja niiden yhteydessä toimitettaviin maakuntavaaleihin 7 milj. euroa vuodelle 2019.